

Житній ринок як приклад київського бруталізму

Єлизавета Кузіна, студентка¹ (ORCID: 0009-0008-8415-0378)

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, Україна

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто Житній ринок у Києві як характерний зразок бруталізму в архітектурі 1980-х років. Проаналізовано композиційні особливості будівлі та конструктивні рішення, що відображають ключові принципи бруталізму: демонстративність бетону, масивність форм та функціональність простору. Житній ринок осмислюється не тільки як місце комерційної діяльності, а як значущий компонент урбаністичної ідентичності Києва. Також увагу приділено проблематиці збереження архітектурної спадщини в умовах сучасних трансформацій міста.

Ключові слова: Житній ринок, модернізм, бруталізм, архітектура.

1. ВСТУП

Бруталізм як архітектурна течія модернізму сформувався ще у 20 столітті і поширився у різних країнах, зокрема і в Радянському Союзі. Цей підхід відрізняється демонстративною функціональністю та надзвичайною відкритістю конструкцій завдяки використанню грубих, часто неоздоблених матеріалів, зокрема бетону. Що часто вступає в контраст із традиційним міським середовищем, бруталізм вражає своєю холодною безкомпромісністю, прямолінійною чесністю форми та масштабністю. Архітектурний напрям особливо розвинувся в Києві, поєднуючи універсальні елементи модернізму з локальними архітектурними традиціями та вимогами радянського міського планування. Житній ринок, який був побудований у 1980 році в історичному районі Подола, є важливим прикладом бруталізму в Києві, архітекторкою якого була Ольга Моніна. Його масивні бетонні конструкції з відкритими каркасними елементами та величезними об'ємами відображають основні принципи стилю, одночасно адаптовані до цілей великого торгового центру. Цей об'єкт, розташований на місці давнього торгового осередку, не тільки виконує утилітарну функцію, але й демонструє контраст між новою архітектурною мовою та історичним міським контекстом. [4]



1. АРХІТЕКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ

1.1. Дах

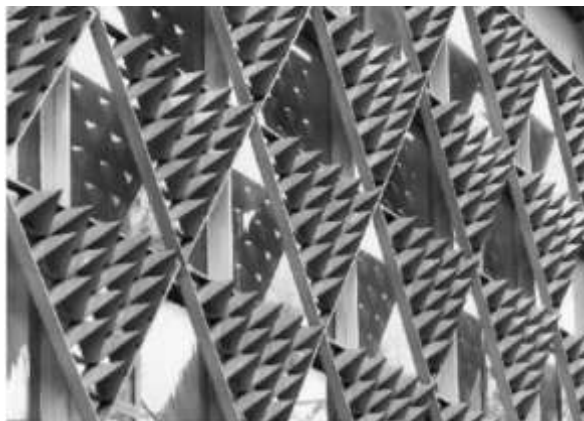
Товщина залізобетонного перекриття даху лише 5,7 сантиметрів – це справжнє інженерне диво. З середини ринку можна побачити противагу з натягнутими вантовими тросами, між якими залиті бетонні блоки. Саме ці блоки

утримують конструкцію. Також над противагою є покрівля, яка повторює геометрію і форму противаги і виконує функцію даху. Цим автори намагалися створити єдине сприйняття внутрішнього та зовнішнього вигляду будівлі під час проекту [2]



1.2. Алюмінієві сонцезахисні «пелюстки»

Ці алюмінієві вироби, що схожі за формою на квітучі свічки каштану – символ Києва, розташовані по всьому скляному фасаді Житнього ринку. Їх налічується аж 256 одиниць. Сонячна сторона – західна, відповідно найбільше «пелюсток» знаходиться саме там, проте і на несонячних сторонах можна знайти трикутні панелі, розташовані в ряд. Це зроблено з метою підтримати баланс, гармонію архітектури. Основна функція «пелюсток» – зменшення вітрового навантаження на скляні поверхні та створювання тіні, захищаючи приміщення від перегрівання. Ці вироби є чудовим прикладом синтезу функціональності і краси [3]



Автор фотографії: Олена Борисова

1.3. Карбоване панно на фасаді

Мозаїчні панно «З варягів у греки», створені художником-монументалістом Анатолієм Домничем у 1980 році, є однією з головних прикрас фасаду. На верхній частині фасаду розташоване панно, стилістично схоже на давньоруські фрески. Мозаїка відображає сцени з історії Києва та історії торгівлі на Подолі, нагадуючи про торговий шлях між Балтикою та Візантією, який проходив через Київ. Стилiзовані та виразні персонажі ідеалізують історію ринку як місця економічної взаємодії. Технічно мозаїка виконана у характерній для радянського періоду техніці: кольорові камінці (смальта) і бетон, що були стійкими до атмосферного впливу. Вона є частиною архітектури фасаду не просто як декоративна деталь, а як важлива частина просторової композиції. [3]



1.4. Металеві ґратки

Металеві ґратки, що прикрашають вентиляційні люки, зазвичай залишаються поза увагою перехожих. Та насправді вони заслуговують на інтерес – їхнє художнє оформлення нагадує плетінчасті та тератологічні орнаменти: стилізовані зображення звірів і птахів, фантастично переплетених між собою. Подібні мотиви типові для середньовічного декоративно-ужиткового мистецтва, а також для давньоруської мініатюри XI–XIV століть і рукописних книг аж до XVIII століття.



Автор фотографії: Олена Борисова

2. ВАЖЛИВІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ

Говорячи про Житній ринок, ми говоримо про нашу культурну спадщину, яка має історичне, архітектурне та містобудівне значення. Всі деталі Житнього ринку мають бути збережені в автентичному вигляді, відреставрованими і в подальшому захищеними від руйнацій та від недбалого ставлення. Житній ринок – це соціально-культурний простір, який сприяє розвитку міського простору, орієнтованого на потреби людей. Він є унікальним прикладом модернізму, який треба переосмислити.

Список літератури

- [1] Житній ринок: в якому напрямку рухатись задля його збереження? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GjX-rUQfbYY&t=3293s>
- [2] Гнутий фасон: Історія київських будівель з увігнутим дахом URL: <https://birdinflight.com/architecture-uk/20170612-kievskie-zdaniya-s-vognutoj-kryshej.html>
- [3] Дмитрук С. Житній ринок у колесі сансари . Архітектутра. 2025. 15 липня URL: <https://pragmatika.media/zhytnij-rynok-u-kolesi-sansary-majbutnie-perlyny-podolu-na-mezhi-ryzykiv-bajduzhosti-ta-liubovi/>

¹ Робота виконана під керівництвом к. і. н., доц. Інни Ярошук